

HACI MUHARREM SIRRI EFENDİ

(1294-1384/1878-1964)

PROF. DR. SÜLEYMAN ATEŞ

9 Aralık 1964 günü, yani bundan 33 yıl önce, değerli Hocam, gönül sultânım Hacı Muharrem Sırrî (Hilmî) Efendi Hazretleri, Bekâ âlemine intikal etmişti. Her zaman kendisini rahmetle anarken burada bizi yetiştirmek üzere 15 yılını vermiş olan o değerli insanı okurlarımıza da tanıtmayı görev sayıyorum:

Hacı Muharrem Efendi, Elâzığ'ın 15 km. güney batısında bulunan merkez köylerinden Sarılı'da TEKEV denilen bahçede doğdu. Kendi notuna göre doğum tarihi 1294 (1878)dür. Fakat bu rakamın bir zuhul eseri olduğunu sanıyoruz. Çünkü 1384 (1964)de vefat ettiğine göre, kendisinin 80 yıl yaşamış olması gerekir. Oysa vefâtı sırasında 85-90 civarında olduğu, gerek âilesinin, gerek çevresinin hakim kanâati idi.

8-10 yaşlarında iken âilesiyle Gurbet Mezra'asına göçtüler. [Her çocuk gibi o da kırlarda gezdi, koyunlarını güddü. Arkadaşlarıyla beraber koyun güderken onar tane İhlâs okur, dağın başında oturup "hû" çekerek gezgin devrişlerin zikirlerini taklid ederler. İşte bu zikirleri esnasında oracıkta zuhur eden, çocuklara ileride ne olacakları hakkında bazı bilgiler veren bir ihtiyâr, Muharrem'in de okuyup ilerleyeceğini, kendisinin adının da Ahmed Zeyneddîn olduğunu söyleyip kaybolur. Hocam Hacı Muharrem Efendi bu olayı bize anlatırken: "İşte biz, ilk feyzimizi Ahmed Zeyneddîn'den aldık" derdi.

Bu köyde elifbâ okumağa başlayan Muharrem, 1309'da ebeveyniyle beraber Sofular Köyüne gelir. Kendi notuna göre kendisi o sırada 15 yaşındadır, fakat 19-20 yaşlarında olması daha kuvvetlidir. İşte burada iken köye gelen Kadîrî ve Nakşî şeyhi Hacı Ömer Hüdâyî Baba ile tanışır.

[Hacı Ömer Baba. Elazığ'ın Mürü köyünde doğmuştur. Erzincan'da askerlik görevini yaparken bir askerî teşkilât olan Kırkserdarlar'ın başına getirilir. Bir gece ru'yâsında kendisine, zâhîrî görevinin bittiği, ma'nevî görevine başlaması söylenir. Bu ru'yâyı Erzincan'da ünlü Hayyât Vehbî'ye (Terzi Baba'ya) anlatır. Hayyât Vehbî Hazretleri ona, nasîbinin, halîfesi Arapgir'li Ömer Baba'da olduğunu söyler. Hacı Ömer Baba da askerî görevinden istifa edip Arapgir'e gelir, Ömer Nûrânî Baba'ya intisâb eder ve Elazığ'ın 6 km güney doğusunda bulunan Perçenç köyüne yerleşir. Şeyhine de sık sık gidip gelir. Yedi yıl ciddî riyâzet ve çaba sonunda şeyhin ma'nevî teveccühü ile bir cezbe haline erer, gözünden perde kalkıp Hz. Peyğamber'i ma'nâ gözüyle görme ve onunla sohbet etme şerefine erer. Şeyhi tarafından irşâdla görevlendirilen Ömer Baba, Perçenç'ten, yine Elazığ'ın 20 km. güney doğusunda bulunan Kövenk köyüne intikal edip oraya yerleşir.]

Elazığ ve çevresinde güzel huyu, takvâsı ve kerâmetleriyle şöhret bulan Hacı Ömer Baba, bir gün, Muharrem'in bulunduğu Sofular köyüne gelir. Birçok insanın elini öpüp ders aldığı bu nûrânî zâtı gören Muharrem de saygı ile elini öpüp ona bağlanır. Hacı Ömer Baba, köyde kaldığı birkaç gün zarfında Muharrem ile yakından ilgilenir, köyüne dönmek üzere Sofular'dan ayrılırken Muharrem ona:

– Nereye gidiyorsun, ben seni nerede bulurum, sana nasıl gelirim, der.

Şeyh:

– Benim bir çengelim vardır, onu senin kalbine takar, seni bana doğru çekerim, cevabını verir.

Zaman geçer, Şeyhin, kalbine çengel falan takmadığını gören ve şeyhinin hasreti

de bağrını yakmağa başlayan Muharrem, yola çıkar, köylerden geçe geçe, Kövenk köyüne gelir. Cuma zamanı da yaklaşmıştır, adamların câmiye doğru gitmekte oldukları bir sokakta, bir evin

önünde duran Şeyh:

—Gel benim müridim, der, gördün mü nasıl çengeli takıp seni buraya çektim?

İntisabından sonra kendisinde büyük değişiklikler gören Muharrem, çeşitli rûhânî haller geçirmeğe başlar. Artık nerede ve ne zaman olursa olsun, şeyhi aklına düştü mü derhal ona koşar; 7-8 saat mesafedeki şeyhini gördükten sonra evine döner. Hayatında geçen bütün olayları bir kâğıda yazıp şeyhine verir, Hacı Ömer Baba da o kâğıdı, gelenler okuyup teslimiyyeti ve edebi öğretiler diye önünde oturduğu duvara asar. İşte bu teslimiyyetiyle Şeyhinin sır kâtibi olma şerefine erer. Kendisi bu durumunu şöyle anlatıyor:

"Hüdâyî Bâba eş şâhim, kasr-ı cennette bir güldür;

Muharrem Sırrî kâtibi, ona her demde bülbüldür!"

Muharrem Efendi, âilesiyle birlikte birkaç köy daha dolaştıktan sonra 1321 (1905)'de Harput'a yerleşti. Hacı Abdullah Efendi'nin medresesinde ilim tahsiline başladı. Abdullah Efendi'den ve oğullarından ders aldı. Bir yandan Harput'ta okurken diğer yandan da Kövenk'e gidip geliyordu. Bir süre Harput'un ünlü bilginlerinden olan, herkesin velî kabul ettiği Beğzâde Alî Rızâ Efendi'ye müezzinlik de yaptı.

Sadâkati, aşk ile çalışması sonunda ma'nevî sülûkünü tamamlayan Muharrem Efendi, şeyhinden ledünnî bilgi anahtarını aldı. Hacı Ömer Baba'nın, kendisine verdiği, ortasında (علم باطن 'ilm-i bâtin) yazılı, altına Hacı Ömer Baba'nın mührü basılı, eskilerin Alikurna dedikleri beyaz ipek kâğıt tabakadan ibâret icâzetnâme'yi bu fakir görmüştür.

Şiirlerinde kullandığı Sırrî mahlasının öyküsünü bana şöyle anlatmıştı:

"Sinn-i sabâvetimde (çocukluğumda) kalbimde iki noktayı düşünmekte idim: Birincisi Hz. Peyğamber'e o kadar mahabetim vardı ki ekseri (çoğu kez) geceler ru'yâmda denizlerde yüzerek Hz. Peyğamber'in türbesinin saçaklarına kadar gider, göremeyip geri dönerdim. Bu hal bir hayli müddet sürmüş ve nihayet Türbe-i sa'âdeti ziyâret etmem mümkün olmuştur.

"İkincisi Pîr-i Geylânî'ye fart-ı mahabbetim saikasıyla (A.bdu'l-Kadir Geylânî'yi çok sevdiğimden dolayı) bir fırsat ve arkadaş arayıp Bağdad'a gitmeğe azm ettim. Bir gün köyden çıktım, kalbim üzüntülü idi. Mezire'ye (Elazığ'a) geldim, Büyük Meydan'daki kule önünde bir saraç dükkânının duvarına ellerimi arkamdan tutarak yaslanmış, Bağdad'a gitme düşüncesine dalmıştım. Hayret içinde iken bir zât, elime Alikurna kâğıdı üzerine gayet güzel yazılmış, zarfsız bir yazı verdi. Bu bir manzume idi. Hayret âleminde olduğumdan verene, kim olduğunu sormadım, o da bir şey demedi. Manzume, 'Muharrem, sırr-ı Hudâ'dır...' şeklinde başlıyordu. Veren de Bağdad'lı idi. Onu Pîr-i Geylânî'nin rûhâniyeti vermişti bana. O andan itibaren 'Sırrî' mahlasını kullandım."

Askerliği ve tabur imamlığı:

1322 (1906) tarihinde askere intisâhetti, Erzurum'a gönderildi. Önce tabur kâtipliği yaptı, çok güzel sülûs ve rik'a yazısı ve keskin zekâsıyla komutanlarının ve özellikle paşanın dikkatini çekti, paşa ile dost oldu. Açılan bir sınavı kazanarak tabur imamlığına atandı. Resmen tabur imamlığı yapıyordu ama önemli hizmetlerde kullanılıyordu. Erkân-ı harb bir gün kalpağını çıkarıp kendisinin başına koymuş:

—Yahu sana erkân-ı harblık (kurmaylık) yakışır, demiş.

Erzurum'dan görevle Bitlis'e gitti. Orada Hizân Ğavsi torunlarından Abdu'l-Ğaffâr Hoca ile dost oldu. Muhammed Kübrevî 'ye de intisâbedip çile çıkardı, icâzet aldı.

1328 (1912)'de Elazığ'da Depo Taburlarını kurmakla görevlendirildi. Daha sonra gönderildiği Yemen'de, tabur imamlığı görevinden ayrı olarak Arap çocuklarına Türkçe öğretmenliği de yaptı. Yemen'de iki yıl kaldı. [Bir olay, kendisine: "Raculun sâlih: sâlih adam!" denmesine neden oldu:

Yemen'de kuraklık vardı. Yağmur du'âsına çıkıyorlar idiyse de beklenen olmuyordu. Paşa kendisini huzuruna çağırdı:

– Seni iyi bir adam görüyorum. Görüyorsun ki yağmur yağmıyor, yağmur du'âsına çıkıyorlar, kâr etmiyor. Bir de senin yağmur du'âsına çıkmanı istiyorum.

– Olur, Paşa Hazretleri, yalnız Allah'ın huzuruna hep dost olarak çıkmalıyız. Namazda askeri silâhtan tecrîd edeceksiniz.

– Olur mu, Araplar bizi vururlar?

– Onu bana bırakınız!

Yemen şerîfinin huzuruna çıkar, durumu anlatır. Namaza silâhsız çıkacaklarını, şayet Araplardan askere bir saldırı olursa, Mahşer günü, Resûlullah'ın huzurunda kendisinin yakasını tutacağını söyler. Bu sözlerden duyulanan şerîf, Muharrem Efendi'nin arkasını okşar ve Araplardan askere bir kötülük gelmeyeceği konusunda garanti verir. Muharrem Efendi, Peyğamber soyundan gelen şerîfin küçük oğlunu da yanına alarak namazgâha çıkar. Önce, hem Araplara, hem de Türklere kendi dilleriyle öğütler verdikten sonra Allah'a döner ve Evlâd-ı Resûl'den olan bu çocuk yüzü hürmetine yağmur ister. Bardaktan boşalırcasına yağmur...Üç gün tekrar edilen bu namazın, her seferinde Allah'ın rahmeti

iner. İşte bu olay üzerine Muharrem Efendi sokaktan geçerken Araplar:

– هذا رجل صالح: Bu, sâlih bir adamdır, diye onu gösterirler.

Yemen'den döndükten sonra Hicaz Bölgesine atanır. Medine-i Münevvere'de birbuçuk yıl kadar mücâvir kalır ve Şeyhu'l-Haremeyn'e vekâleten Türbe-i Sa'âdet'in içine girer.

Hiz. Peyğamber'e olan hasret ve mahabbetini terennüm eden:

Ey benim şem'-i dilim rûh-i revânım Mustafâ,

Gelmişem kapuna lutfeyle sultânım Mustafâ

Âşıkım gül yüzünü görmeğe yoktur çâresi

Ref'et hicâbı göre çeşm-i giryânım Mustafâ

İd-i vuslatta ne hâcet gayrıya kurban için,
Ka'be'ye kurban gerekse işte cânım Mustafâ!

Kîme vardım ise bû derdime derman demedi,

Senden aldım bu derdi kanı dermânım Mustafâ,

Gelmişem bîkes garîbem bâb-ı lutfuna meded

Tehî gönderme arşa çıkar figânım Mustafâ

Muharrem Sırrî kulun ravzâna yüz sürmek için,

Kıl şefâ'at ki gel şems-i tabânım Mustafâ

dizelerini içeren manzumesini yazmasının ardından tayininin Hicaz Bölgesine çıktığını söylerdi.

Tekrar Erzurum'a geldi, Birinci Cihan Savaşlarına katıldı. Kendisi bu halde ve bu şartlar altında da zâhirî ve bâtınî ilmi çalışmalarını yürütmüş, Edib Efendi me-

дресесине devam edip ilmî icâzet aldığı gibi, gittiği şehirlerde bulduğu her velîden de feyz ve ma'nevî icâzet almıştır. Hacı Ömer Baba'nın, Muhammed Kübrevî'nin, Kolağası Alî Rızâ Efendi'nin, Vanlı Kahraman Baba'nın verdiği icâzetleri çekmecesinde görmüş idim.

1323 (1925-26)ya kadar Erzurum'da kalan Hacı Muharrem Efendi, bu tarihte emekliye ayrılıp doğum yeri olan Elazığ'a geldi ve kendisini tamamen ilme ve irşâda verdi. İnzivâyı seçtiğinden evinden fazla dışarı çıkmazdı. Okur, okuturdu. Pek çok kimse onun ilminden ve feyzinden istifade etmiştir. Talebesi arasında imamlar, vâizler, müftüler, öğretmenler, subaylar vardı. İyi bir âlim, gerçek bir mutasavvıf, kâmil bir insan idi. Tasavvufu asla bir geçim vasıtası yapmadı. Emekliye ayrıldığı zaman, Erzurum'da ev alıp kalması için bir müridinin hediye olarak uzattığı 300 altını geri çevirmiştir. Gösterişi sevmezdi. Nâfile ibâdetlerini gizlerdi. Çok huzurlu kıldığı namazlarında ağlardı.

"Bezersin kendini zâhir libâsiyle tâvûs gibi,

Ki désünler bu zamânda bu âdem ehl-i hümmettir.

İki cihânda yoktur fâidesi riyâkâr olma,

Ne fâide sana derler ise ehl-i kerâmettir?"

dizeleriyle bu içtenlik duygularını dile getirmektedir.

Kütüphanesi nâdir eserlerle dolu idi. Maalesef vefatında bu kütüphane yok parasına satılmıştır.

Tasavvufa, ferâize, va'za dair eserler yazmıştır. Fakat hayatında gördüğüm, hattâ okuduğum bu eserlerden bir kısmının, satılan kütüphanesiyle birlikte şuraya buraya dağılıp kaybolduğu kanâatindeyim. En önemli eseri, şiirlerini içeren Dîvânıdır. Şiirlerinde Sırrî mahlasını kullandığını

söylemiştik. Fakat paketler dolusu mektupları ve diğer eserleri Muharrem Hilmî imzasını taşır. Soyadı Kösetürkmen'dir. Dîvânından başka elimizde Mev'iza-i Hilmîyye, Dîvân-ı Hüdâyî, Menâzilu's-sâlikîn, Makâmât-i Ezkâr-i İlâhiyye li sâlikî't-tarîkati'l-Kâdiriyye, Hediyyetu'z-zâkirîn, Nakşî Tarîkatine dair bir risâle vardır. Makâmât-i Ezkâr-i İlâhiyye ile Hediyyetu'z-zâkirîn adlı Nakşî tarîkatinin usulünü özetleyen bir eserini birlikte yayınladığımız gibi şiirlerini içeren Dîvân-ı Sırrî'yi de yayınlamıştık. Şiirlerini genellikle aruz vezniyle yazmıştır. Dîvânında takriben 244 şiir vardır.

Gençliğinde kendi köyünden Nâciye Hanım ile evlenmiş ve ondan biri bebek iken ölen iki oğlu olmuştur. Kendisi Erzurum'da iken, henüz birinci zevcesini o zamanki imkânsızlıklar nedeniyle yanına götüremediği, esasen Evlâd-ı Resûl'e de son derece mahabbeti dolayısıyla, Evlâd-ı Resûl'den gelen Nuriye Hanım'la evlenmiştir. Birinci hanımı çok genç yaşta, ikincisi de kendisinden 16-17 yıl sonra vefat etmiştir. Kendileri 10 Aralık 1964 (6 Şa'bân 1384) Perşembe günü şafakleyin saat dört sularında Hakk'ın rahmetine göçmüştür. Allah ruhunu şâd eylesin.

Kendisinden 33 yıl sonra da, ikinci oğlu Ömer Efendi, yetmiş beş yaşlarında olduğu halde, 1997 şubat veya Mart ayında Ankara'da bir hastahane Hakk'ın rahmetine kavuşmuş, na'sı Elazığ'a götürülüp babasının yanına defnedilmiştir.

Hacı Muharrem Efendi'nin Şevki, Kemal ve Hamdi Efendi adlarında üç erkek, Feride ve Lütfiye adlarında iki kız kardeşi vardı. Kendisi hepsinin büyüğü idi. Kendisinin hemen küçüğü olan Şevki Efendi de Hacı Ömer Baba'ya bağlı idi, şeyh olarak bilinirdi. Kemal ve Hamdi Efendiler ile kızkardeşi Lütfiye Hanım, kendisinden önce, Şevki ve Hamdi Efendiler ile diğer

kızkardeşi Ferîde Hanım, kendisinden sonra vefat etmişlerdir.

Bir dîvân ve dört eser bırakmış olan Hacı Muharrem Efendi'nin şiirleri, genelde aruz vezni ile yazılmıştır. Aşağıdaki manzumeyi şi'rinden bir örnek olarak sunuyoruz:

(Vezin: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün)

Âlem-i dildé 'aceb kâşânemiz vardır bizim
Cân atar şem'i dile pervânemiz vardır bizim
Vakt-i séherdé açılır âşık-ı sâdıklarâ
Bâde dölü aşk ile meyhânemiz vardır bizim
Şéb oluncâ çékilürüz küşe-i inzivayâ
Sohbet-i dildâr için ğam-hânemiz vardır bi-
zim
Rind-meşreb dû cihânî terk eden ebdâl gibî
İklim-i dîlî gezen dîvânemiz vardır bizim
Âlem-i kalbé sefer et Sırrıyâ gör hikmetî
Sun'-i Hak'la bir 'imârethânemiz vardır bi-
zim

Dînin özüne bağlı, özü, sözü doğru bir bilgin olarak yaşadı. Tasavvufta irfan derecesine ermiş ve irfanı kendisine hal edinmişti. Riyâdan aslâ hoşlanmaz, ibâdetlerini dahi gizlerdi. Gönlü Allah aşkı ile coştugu halde halktan biri gibi yaşardı. Evinde süs-ten, debdebeden eser yoktu. Evinin eşyası sade, dört hasır koltuk, birkaç kilimden ibaretti. Salonda tahta döşemenin üstünde sergisi yoktu. Hep minder üzerinde otumuştur.

Sevgi ve aşk yolunu öğütler, insanı Hakk'a götürenin kuru sözler, ruhsuz ibâdetler değil, Allah gevgisi, aşk olduğunu söylerdi

Aşkın ucu geldi, bana yânaştı bidâyet
Birden bire tûtuştı vücûd yandı nihâyet
Söndürmek için çare ararken dedi hâtif

Yansın cananın aşkına hiç etme şikâyet

Tâ Arşâ kadar çıktı âhın Sırrıyâ şâd ol

Allah sana nusret edecek hem de hidâyet

Ve:

Feyz-i aşkımdır gönlümü gülgülistân eyle-
yen

Sırr-ı zâtımdır benî dillerde destân eyleyen

Tâ ezelden bahşolunmuştur bana bû ser-
maye

Nefha-i Hak'tır gönlümü bâğ-u bustân ey-
leyen

Aşk-ı Hak'tan bî-habersin rakîbâ etme cedel

Aşk-ı Hak'tır her dilî feyz-i bedestân eyle-
yen

Cevlân etmek mî dilersin girmeden bâğ-ı
dile

Hiç uçâbılır mi kalbînî zimestân eyleyen

Âşıkın zehr içtiği âb-ı hayâtı şüphesiz

Nefs-i léimdir bilin dîli küfristân eyleyen

Sırrıyâ iç méy-i aşkı zevkine bak her zaman

Aşk-ı Hak'tır her dili Hakk'a perestân ey-
leyen

Feyz-i nûr efşân eder her âşık-ı dildâdeye

Gönlümü nevvâd-ı tıfla bir dibistân eyleyen
diyor.

Ruhsuz ibâdetin, insanı asıl amaca ulaştıramayacağını söyler, Hz. Mevlânâ'nın: "Tarîk-i Peyğamber-i mâ ışk-est: Bizim Peyğamberimizin yoluz aşktır " sözünü çok yinelerdi.

"Mahebbetten Muhammed oldu hâsıl, Mahabbetsiz Muhammed'den ne hâsıl!" dizeleri de sık yinelediği sözler arasındaydı. Şu şi'ri, Hak sevgisinin onda

ne derin bir anlam kazandığını gösterir:

Hak yağurmuş aşk ile bû cân-u bünyâdım
benim

Tâ ezelden sâfi kılmış dîn-ü îmânım benim

Bülbülân-ı aşk içinde bî-zebân zikreylerim

Lâ-mekân şehrinde tûtar bî-nişân şânım be-
nim

Âfitâb-ı aşk doğunca kalbimî rûşen kılar

Zevk alur her zerresinden ilm-ü irfânım be-
nim

Katresî cîhan değer bir aşka dūçâr olmuşam

Zevk alur içtikçe her an cism ile cânım
benim

...

Âlem -i lâhût pîrinin sâkîsi oldum bugün

Aşk şarâbînî sunar bir ke's-i Rabbânım ben-
im

Sırrı der etmez aram hiç gayri şeyden mürğ-i
cân

Nûr-i Hak'tan feyz alur çün kalb-i sūzânım
benim

Gösterişterişi sevmez, zâhir değil, öz arardı:

"Bezersin kendinî zâhir libâsiyle tavûs gibî

Ki dêsünler bû zamânda bu âdem ehl-i
hürmettir.

İki cîhânda yoktur fâydasî riyâkâr olma,

Ne fâide sana derler isé ehl-i kerâmettir

Nedir bû kûru da'vâlar sülûkî görmeden
sâlik

Tasavvuf ôkumakla postnişîn olmak
hamâkattir"

dizeleriyle bu içtenlik duygularını dile get-
irmektedir.

Ona göre dînin ve tarîkatin özü îhlâs
ve samîmiyettir:

Sıdk-u îhlâs Hakk'a vuslat etmeğe oldû esas

Ehl-i dil îhlâs yüzünden feyzi êder ictibâs

Sıdk-u îhlâs sâhibî, makbûl-i Hudâdır bilin

Bûnun için koy terâzûyâ özünü et kıyâs

sıdk ilê zikrê çalış leyl-ü nehâr durma sakın

Eyle îhlâs, feyz-i Hak kalbîne êde in 'ikâs

Hırka seccâde ilê konmaz başâ devlet kuşu

Tâlib-i dünyâ içündür dîbâv-ü atlas libâs

Kendinî ehl-i dilê teşbîh edüp fahreyleme

İsrilê gitmek gerek hiç kabul etmez iltibâs

Nakledem bir sâhib-i îhlâs gör kî nâcedir

Kendinê celbeyledî Malhmûd'u, îhlâs-ı
Ayâs

Sırrıyâ îhlâs ile tut evliyânın pendinî

Tahsil et hâl-i salâhı dilden ol ehl-i şinâs

Fakat bugün artık tarîkat mensu-
plarının çoğunluğu, tasavvufun özünü
yitirmiş, davranışları merasim, gösteriş,
kendini beğenme, bağnazlık halini almıştır.
Diyor ki:

Bû zamân içrê aramâ doğru ihvân nê gezer

Âşık-ı Hak sıdk ilê bir kalb-i sūzân nê gezer

Sûretâ ehl-i hâl oldûğuna eylême nazar

Nâr-i aşk iylê yanan sâlik-i Yezdân nê
gezer

Hep laklaka ile geçer leyl-ü nehârı yoksa

Mazhar-i nûr-i İlâhî ehl-i irfân nê gezer

Bir alâyiştan ibâret oldu sohbetler bugün

Subha dek kan ağlayan zâkir-i Rahmn nê
gezer

Kendinî halvête çek Sırrî karışmâ hazer et
Zikr-i Hak îlê olan bâtında sultân nê gezer!

Son hastalığında, yatağında yatarken
şu Arapça şi'ri çok tekrar ederdi:

"الدنيا جيفة وطالبها كلاب أولها معمورة وآخرها خراب
لها ملك ينادي كل يوم لدوا للموت وابنوا للخراب"

"Dünyâ bir leştir, tâlibleri köpekler-
dir; öñü şenlikli ma'mûr, sonu haraptır. Her
gün bir melek şöyle ünler: Doğun ki
ölesiniz, yapın ki yıkılsın!"

Geniş görüşlü, hoşgörülü, filozof ka-
falı bir insandı. Çürük, bâtil rivâyet ve
inançlara değer vermez hakikati araştırırdı.
Allah'ın rahmetini tekelleştirmez, Allah'a
bağlı herkesin İlâhî lutfâ mazhar olacağını
söylerdi. Kitap ehli içinde de velîler, ermiş
insanlar bulunduğunu belirtirdi. Bağnaz in-
sanlardan hoşlanmaz, onlarla ülfet etmezdi.

"Sûretâ Sûfî-kıyâfet görünen harâmîler,
Hak yola gidenleri hannâs-veş iğvâdedir"
diyor. Yine bu anlamda:

"Kalmadî artık tarîkat içre dünyâda revâc
Şimdi âlînûr azîzim ehl-i tarîkten harâc"
dizeleriyle başlayan manzûmesinde şeyhlik
kisvesi altında zavallıları soyan, tasavvufu
bir dünyâ metâ'ı haline getiren müteşeyy-
ihleri taşlamaktadır. Mürîdlerine öğütü şu-
dur:

Emr-i Hakk'a i'tinâ kıl Hazreti Allah yeter
Tafvîz et cümle umûrun Hazreti Allah yeter
Her hususta Ol sanâ mû'în olur bil şüphesiz
Sıdk ilê gel ôku Kur'ân sapma bû yoldan
sakın
Her şeyin fevkindedir bil Hazreti Allah yeter
Korkma düşmandan dilâ Hak hıfzeder mut-

lak seni

Müstakîm ol râh-i Hak'ta Hazreti Allah yeter
Etme hiç şek kudretînê yok nihâyet âyık ol
Sırrıveş beklê kapûsun Hazreti Allah yeter

Beş vakit namazdan ayrı olarak özel-
likle teheccüd namazına devam etmelerini,
şerfate bağlı kalmalarını, dedikodu etme-
melerini, elleri işte olsa da gönülleriyle
Hakk'ı zikirde olmalarını tavsiye ettiği
mürîdleri, hoşgörülü, irfân sâhibi ergin in-
sanlar olmuşlardır. Onun tarîkatı bir bağna-
zlık yuvası değil, bir irfân sofrası olmuştur.

Nê hikmet açıldı kalbim, bağ-u bustân oldu
hep

Nê acâib sırr imiş bû, gülgülîstân oldu hep

Yürüdü geldî banâ arz-u semâvât-ü melek

Ne acceptir ki banâ cân île meftûn oldu hep

Nê kaldım ben, ne de cîhân hemân Hak
oldu ayân

Kalmadî pinhân dîdemden bana zâhir oldu
hep

Âteş -i aşkın ile yandı vücûdum serteser

Sênin içün dîdeler zâr île giryân oldu hep

Cûş-u hurûşa gelip mevc ederek deryây-ı
dil

Sırrı çün aşkın ile deryây-i ummân oldu
hep

diyor.

İşte meşrebi

Aşkın sahrâsıdır yerlerimiz

Nûrdan külâh giyer pîrlerimiz

Seyrân içün semâvâta çıkup

Görür Arşullahı gözlerimiz

Hû cân Allah Allah hû cân Allah
Canlar sana sana kurban Allah
Bir demde dû cihânı gezeriz
Kimde aşk ateşi var sezeriz
Kalblere girer cevân ederiz
Kudrettir bu bizim sırlarımız
Hû cân Allah Allah hû cân Allah
Canlar sana sana kurban Allah
Cânı cânâne teslim ederiz
Huzûrullah'a varup gideriz
Cemâl-i Hazret'i seyir ederiz
Hakk'ı zikir eder bu dillerimiz
Hû cân Allah Allah hû cân Allah
Canlar sana sana kurban Allah
Dîdeden akan yaş ummân olur
Açılır kalb gözü seyrân olur
Gönüller bu hâle hayrân olur
Aşk-ı Hak'tır bizim yollarımız
Hû cân Allah Allah hû cân Allah
Canlar sana sana kurban Allah
Sırrı aşkın ile sekrân olur
Zikreder mazhar-i gufrân olur
Nazar-i dîdâr-i Rahmân olur
Nisbet kokusudur güllerimiz
Hû cân Allah Allah hû cân Allah
Canlar sana sana kurban Allah

Münâcâtı:

Tevbe yâ Rabbi yâ kerîm Estağfirullahe'l-
azîm

Kullarına sensin Rahîm Estağfirullahe'l-
azîm
Nefs e uyup ettim günâh Eyledim ömrümü
tebâh
Senden gayri yaktur penâh Estağfirullahe'l-
azîm
Nefs ile oldum âvâre Günâhım çok yüzüm
kare
Senden olur yine çâre Estağfirullahe'l-azîm
Terk edemedim sivâyı Olmuşam gayet
hevâyî
Sürme kapundan gedâyı Estağfirullahe'l-
azîm
Bahr-i günâha dalmışam Zincîr-i nefsi
salmışam
Gâyât âvâre kalmışam Estağfirullahe'l-azîm
Uydum nefsin hevâsına Düşüp gaflet
deryâsına
Erişmişem gayesine Estağfirullahe'l-azîm
Nefse uyup oldum zelîl Bildim Ğafûr ismin
delîl
Kapuna geldim yâ Celîl Estağfirullahe'l-
azîm
Sırrıyâ eyle hidâyet Kalmıştır nâçâr be-ğâ-
yet
Kapuna geldi nihâyet Estağfirullahe'l-azîm

Ve du'âsı:

Bir tecellî kıl ilâhî gönlüme rahşân ola
Ref'edê varlık hicâbın şânım bî-nişân ola
Seyredê vech-ü cemâlin dîde-i dil dâimâ
Nûş edê bâde-i aşkın vâlih-u hayrân ola
Pâk ola gülzâr-i dîlim hâr-u ağıyardan tamam

Feyzinle edê temevvüc deryây-ı dil ummân
ola

Zikr-i sultân hükmedüp şehri-i dilî edê harâb

Gûnâgûn esrârına her zerrecîğim kân ola

Kalmaya idrâk-ü şu'ûr ğark-ı bahr-i aşk olup

Dil ebed esrârına gencîne-i nîhân ola

Sâki-i bahr-i lâhûtta câm-ı aşkı nûş edüp

Hısn-ı tevhd-i hakîkatte daim pinhân ola

Bülbül-i cân ten kafêsin kıruben pervâz edê

Sahray-i dilde ruhanî bir acîb cevhlân ola

Hesti-i mevhûmeden hiç kalmayâ zerre eser

Esmâ-ü esrârın her bir zerreden ayân ola

Rîh-i Rahmânın esüp dil gülşenin rûşen kıla

İklim-i cân şehriyâre şehri-i lâ-mekân ola

Her tecellî çevremi sârûp ihât â eyleye

İsm-i pâkin devr edüp kalbimde hîrz-i cân
ola

Zât-i p âkin hürmetîne didê-i kalbîmi aç

Şeş cihêtim hep çeşm ilê dêhân ola

Bir nazar kıl yâ İlâhî Sırrı kulun kalbinê

Didârın âyîne-i dîlde râyegân ola

Şeyhleri:

1) Kendisinin ilk hilâfet aldığı şeyhi Hacı Ömer Baba, Kadirî olmakla beraber Nakşî usulden de tarîkat verirdi. Hacı Muharrem Efendi'nin bu şeyhinin şiirlerini toplayan ve hal tercemesini anlatan hâlâ basılmamış, kendi el yazması bir eseri bizde mevcuttur.

2) Erzurum'da Kolağası Alî Rızâ Ahîşavî'den de şâzelî tarîkati icâzeti almıştır. Kendisi şöyle anlatırdı:

- Alî Rızâ Efendi'den ders aldım, çalışıyordum. Bir gün şeyhi ziyarete giderken kapısının önünde cezbe ile kendimden geçtim. Uzun zaman öyle fenâ (kendinden geçme) halinde kaldım. Ayılınca gidip durumu kendisine arz ettim. Derhal bana icâzet verdi.

3) Bitlis'te Muhammed Kübrevî'ye de intisabedip gözetiminde çile çıkarmış ve icâzet almıştır. Bu zat Küfrevî diye meşhur ise de aslında Horasan şeyhlerinden Necme'd-dîn Kübrâ'ya nisbetle Kübrevî olması gerekir. Nitekim Hacı Muharrem Efendi'nin "Makamât-i Ezkâr-i İlâhiyye" adlı eserinde bu zat Kübrevî nisbetiyle anılmıştır.

4) Van'lı Kahraman Baba'dan da icâzet almıştır. Savaş alanında yaralı bir vaziyette bulup evine getirerek yaralarını tedavi ettiği bu zât, Muharrem Efendi'nin bu hizmetine karşılık ona himmet etmiş ve icâzet vermiştir. Yine bizzat kendisinden dinlemişim:

- Vanlı kahraman Baba, sokakta bulduğum sıradan bir derviş görünümünde idi, kimse kendisini tanımıyordu. Eve getirip yaralarını tedavi ettikten sonra:

- Ben seni Hak sıfatıyla mevsûf bir insan-ı kâmil biliyorum, bana himmet et, dedim.

Kılıcı aldı,

- Avucunu aç, dedi.

Avucumu açtım, kılıcı sıktı, kılıçtan akan su avucumu doldurdu.

- Bunu ne yapayım, dedim.

- Yüzünü yıka, dedi.

Talebesi ve Halîfeleri:

Hacı Muharrem Efendi, kendi memleketi olan Elazığ'da şeyhliğinden çok bilg-

inliğiyle tanınırdı. Bu kentte tarîkatinden ziyâde ilmini yaymış, kentin başlıca imam-ları, vâizleri ondan Arabî ilimler ve ferâiz okumuşlardır. Talebesi arasında şimdi vâizlikten, müftülükten emekli kimseler bulunduğ gibi, öğretim üyeleri de vardır.

Tarîkatine gelince: Nakşî usulüyle ders verirdi. Tarîkatı önce, uzun süre tabur imamı olarak bulunduğu Erzurum'da yayılmıştır.

1) Kendisinin bana anlattığına göre iki zâtâ icâzet vermiştir ki biri Karadeniz tarafından Cemal Efendi'dir. Bu zâtı hiç görmedim ve haberini de duymadım. Hayatta olup olmadığını da bilmiyorum. Muhakkak benim Hacı Muharrem Efendi'ye talebe olarak intisabımdan önce vefat etmiş olmalı ki ne ziyârete g eldiğini, ne de bir mektubunu gördüm.

2) Diğer icâzetli halîfesi yine aslen Karadenizli olup Erzurum'da yerleşmiş bulunan Ali Rızâ Pîrimoğlu'dur. Çok kimseyi Hakk'a irşâdetmiş olan, hikmetli konuşma yeteneğine sâhibolduğunu duyduğum bu zât da 1951 yılında Hakk'ın rahmetine göçmüştür. Kardeşi Faik Pîrimoğlu'nun yazdığı, vefat haberini bildiren mektup, Hacı Muharrem Efendi'ye ulaştığı esnada ben önünde ders okuyordum. Mektubu açıp okumağa başlayınca gözlerinden yaşların damladığını gördüm. Daha sonra bana, yetişmiş, Hakk'a ermiş bir kardeşinin vefât ettiğini söyledi. Onun vefâtı üzerine şu târîhi düşürmüştür:

Mazhar-i feyz-i İlâhîdir Pîrim Alî Rızâ

Zikr-ü fikr-i Hak ile olmuştu meczûbî Hudâ

Bir melek -sıfat idî bû zât-i nâdîru'l-vücûd

Sohpetinden feyz alurdî ehl-i diller dâimâ

Âşikân-ı Hudâ'ya bir rehber-i müşîk idî

Bir teveccühde ederdî sâlikî Hak-âşinâ

Gûş edince irci'î emrin hemân azm eyleyüp

Vuslat-i Hakk'a şitâbân eyledî bû meh-likâ

Çık mu'cemden Sırrı yüzü, söyle gel târîhini

Etti pervâz âşiyân-ı cennete Alî Rızâ

3) Yine Erzurum'da yetiştirmiş bulunduğu Mehmet Canbilen Bey Efendi, me'muriyet dolayısıyla Konya'ya intikal edince onun vasıtasıyla tarîkatı Konya'da yayılmıştır. Adâlet Bakanlığı Özlük Personel Genel müdürlüğü yapan, halen yargıtay hakimi Vehbi Canbilen'in babası Mehmed Canbilen Bey de yine Hacı Muharrem Efendi'nin sağlığında, 1376 h. -1956 m. yılında Hakk'ın rahmetine göçmüştür.

4) Erzurum'da kayınpederim İsmâîl Hakkı Özer de ömrünün son demlerine kadar onun sevgisiyle çalkanan, ihlâs ve îman sembolü bir insan idi. İcâzetli halîfe olmakla beraber ermiş bir insan idi.

5) Ali Rıza Efendi'nin kardeşi Faik Pîrimoğlu da yetiştirdiği büyük insanlardan biri idi. Bu iki zât bütün kemallerine rağmen sadece kendilerini tezkiye ile meşgul olmuşlar, pek irşâd görevi üstlenmemişlerdir.

Hayatta birbirlerinden ayrılmayan bu iki zâtın Fâik Bey, 1971 veya 1972 yılında İzmit'te, kayınpederim İsmâîl Hakkı Efendi de 1980'de Erzurum'da Hakk'a yürümüşlerdir.

6) Bugün Konya'da tarîkatinin usulüne göre ders veren bir me' zunu vardır: Hacı Nuri Efendi. Vaktiyle mûâtâf(kılcı)lık yapan bu zât, takriben 15-20 yıldan beri dünyâdan el etek çekmiş, inzivâda zikrullah ile meşgul olmakta ve Hacı Muharrem Efendi'nin usulüne göre ders vermektedir. İcâzetli olmamakla beraber ders vemeğe izindir.

7) Bir me'zunu da Emekli bir albay olup Bursa'da ikamet etmektedir. Fakat uzun süreden beri bu zat ile irtibatım olmamıştır. Kendisini Hacı Muharrem Efendi

di'yi ziyârete geldiği zaman görmüş idim.
Ama sıkı bir muârefemiz olmadı.

8) Asıl zâhir ve bâtın ilmi için bu satırların yazarını hazırlamakta olduğunu söylüyordu. Fakat bu fakir, onun zâhir ilimlerini nisbeten aldı ise de derin mâ'nâ bilgilerine erişmekten âciz kaldı. Maamâfih hayatının sonlarında bizim için, oğlu Ömer Efendi'ye bir icâzetrâne yazdırıp imzalamış, parmağıyla da mühürleyip fakiri, usulünü devâm ettirmekle görevlendirmiştir.

Nûr içinde bulunmasını, çok sevdiği Resulullah'a komşu olmasını dilerim.

Vefâtı üzerine, kabir taşına yazılmak üzere şu manzûmeyi yazmıştık:

Zâirâ bak ibret al bir, burdaki Hakâşinâ
Kutb-i aktâb-ı zamândır vârisün li'l-enbiyâ
Bir ömür verdî tamam ilm-i ledün tahsiline
Durmadan yandı, yakıldı aşk-ı Hak'la dâimâ
Pîr-i Nakşî, Kâdir-ü Şettâridir hem Şazeli
Kendine vermiş icâzet dört tarîkten evliyâ
İlm-i zâhir, ilm-i bâtında misâlî yok idî,
Tâlibânı ders alırdı, sâlikân feyz-ü likâ
Hazretîne gamlı gîren çîkar idî bî-keder
Rehnümaydı, mehlikaydı, âşık-ı Hak dil-
küşâ
Hak için hizmet onun hiç kanmayan ar-
zusudu
Géce gündüz bâbına eyler idî halk ilticâ
En nihâyet "Küllü nefsin" şerbetinden nûş
edip
"İrci'î" emriyle buldû vuslat-i dâr-i bakâ
Bir ferah bir neş'e vardî âlem-i ervâhta
Bağlayıp el karşılâdî Sırrıyâ ehl-i safâ

Mü'minîn birbîrine "Gittî!" deyip ağılâdılar
"Hâcî Muharrem Efendi, terk edip hoş bir
sedâ

Evliyâdan on ikî zât çıktı târîhin dedi

Ol velî geldî sanâ "fağfir lehû" yâ Rabbenâ

Süleyman Ateş